

TAPANI HUOVILA

Roskapankkijuttu syksyllä 1993

Talousjournalismin kannalta keskeinen kysymys syksyllä 1993 oli laki omaisuudenhoitoyhtiöistä. Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, kuinka talousjournalismi kertoi roska-pankeista. Metodina on uutisten sanavalintaan perustuva ilmaisu- ja intressianalyysi sekä juttujen sisältöanalyysi. Artikkelin perustuu Taloustoimittajat ry:lle tekemääni tutkimukseen Analyysi talousjutusta (1994).

■ Klassisen uutisen perustehtävä on tiedon välittäminen ajankohtaisista, yleisesti merkittävistä ja vastaanottajaa kiinnostavista asioista. Tavoitteena uutisen esittämisessä on objektiivisuus sekä uutisen arvosidonnaisen tulkinnan jättäminen vastaanottajalle.

Tässä artikkelissa tarkastellaan uutisointia omaisuudenhoitoyhtiöistä syys-lokuussa 1993. Ensimmäisessä osassa on ilmaisu- ja intressianalyysi, jossa käsitellään toimittajien sanavalintoja sekä niiden aiheuttamia, tahattomia tai tarkoituksellisia, subjektiivisia vivahteita uutiseen, sekä toisena asia-analyysi, jossa tarkastellaan juttuja sisällöllisesti.

Tutkimuksen tarkastelujakso on ollut 25.08.—25.10.1993. Tarkasteltavia tiedotusvälineitä ovat olleet Päivän Peili (PP), Yleisradion klo 20.30 tv-uutiset (Yle) ja MTV klo 22.00 uutiset/talousuutiset (MTV); lehdistä Helsingin Sanomat (HS), Keskuuomalainen (KS) ja Turun Sanomat (TS) sekä Kauppalehti (KL) ja Talouselämä (TE). Mukana on aineistoa myös television ajankohtaisohjelmia soveltuvilta osin.

Artikkelissa tarkastellaan juttuja laista omaisuudenhoitoyhtiöiksi. Jutut ovat olleet sähköisissä 31.08 ja lehdissä 01.09.1993; Suomen Säästöpankin (SSP) pilkkomista tai toiminnan jatkamista koskevat jutut eri välineissä 27.08.-08.10. sekä 21.10-25.10. Kerran viikossa ilmestyvästä Talouselämä-lehdestä tarkastellaan juttuja vielä pilkkomisen jälkeiseltä viikolta.

Tutkimuksen lähtökohtana talousjulkisuuden hahmottamisessa ovat olleet ensisijaisesti sähköiset välineet, joita on seurattu järjestelmällisesti. Niiden pohjalta on valittu tarkasteltavat jutut ja edelleen vastaavat sanoma- ja erikoislehdistä.

Juttujen sisältöä koskevan taulukkoanalyysin lähtökohtana on eri välineiden asiasta antama kuva. Sen pohjalta on luotu kokonaisuus, johon yksittäisten välineiden kertomat asiat on tilastollisesti rästetty. Näin saatu tilasto kertoo sen, kuinka kokonaisvaltaisesti eri välineet ovat asian uutisoineet suhteessa kaikkien välineiden luomaan yhteiseen kuvaan tapahtumasta.

Intressianalyysi

Toimittaja tekee juttua kirjoittaessaan valintoja siitä, mitä sanoja hän käyttää asiansa kertomisessa. Osa näistä valinnoista on harkittuja, osa tiedostamattomia, mutta ne molemmat sisältävät usein intressidonnaisia aineksia. Tässä tarkastelen, kuinka uutisissa omaisuudenhoito-yhtiöistä on eri sanoja käytetty sekä arvioin, mitä arvosidonnaisia aineksia ne sisältävät.

Sanavalinta aiheuttaa ongelman myös tutkijalle, sillä tutkijan on toimittajan tapaan valittava, mitä sanaa hän käyttää, vaikka eri sanat sisältävätkin eri arvoja. Jotakin on käytettävä, koska neutraalia ilmaisua ei ole.

Aluksi tarkastelen, mitä substantiivina väline on uutisoinnissa käyttänyt omaisuudenhoitoyhtiöstä: onko käytetty *omaisuudenhoitoyhtiötä*, *roskapankkia*, *niin sanottua roskapankkia* vai *parkkiyhtiötä*.

Tässä sanat roskapankki ja omaisuudenhoitoyhtiö ymmärretään molemmat subjektiivisiksi sanoiksi: omaisuudenhoitoyhtiö on positiivinen ja roskapankki sekä ns. roskapankki negatiivisia. Roskapankki on negatiiviseen suuntaan kauempana neutraalista ilmaisusta kuin mitä omaisuudenhoitoyhtiö on positiiviseen suuntaan. Parkkiyhtiötä voitaneen taas pitää lähinnä neutraalia, vaikkakaan ei laatukielen ilmaisuna.

Omaisuudenhoitoyhtiö -sana on päättäjien termi, jolla pyritään luomaan myönteinen kuva käsiteltävästä asiasta sekä neutralisoimaan kielteiset asenteet yhtiöiden perustamista kohtaan. Kyse on myös asian teknistämisestä pelkäksi omaisuudenhoidoksi.

Roskapankki -sana ilmaisee kielteisistä suhtautumista käsiteltävään asiaan. Se ilmaisee suhtautumista pankkien ongelmaomaisuuteen, joka on käytännön esimerkki 1980-luvun kasinotalouden seurauksista. Sinänsä sana roskapankki, on erittäin kuvaava: pankkien saldoon on kertynyt toimintaa haittaavia roskia, jotka nyt on siivottava roskakoriin.

Toimittajien käyttämään terminologiaan ovat halunneet sopeutua myös poliitikot. Näin he ehkä haluavat viedä kriittisen sisällön arvoväritteiltä toimittajien sanoilta ja mitätöidä roskapankki-sanana merkityksen. Tosin eduskunnan talousvaliokunnan puheenjohtaja Matti Louekoski on myös paheksunut roskapankki -sanana käyttöä (esim PP 31.08). Roskapankkisanan ohella käytettyjä sanoja ovat esimerkiksi ongelmajäte (Matti Louekoski, PP 30.08: "...mitä tahansa ongelmajätettä ei oteta veronmaksajien kotolle.") ja kaatopaikka (Iiro Viinanen, Yle 31.08; KS 01.09: "...ei missään nimessä ole kysymys siitä, että jonkinäköistä kaatopaikkaa rakennettaisiin...") sekä ...ongelmajätelaitos... (KS 02.09).

Ilmaisulla, jota tiedotusväline on käyttänyt, voidaan hahmottaa välineen suhtautumista asiaan: roskapankkia käyttävä väline suhtautuu kielteisemmin ja omaisuudenhoitoyhtiötä käyttävä myönteisemmin käsiteltävään asiaan. (Taulukko 1.)

Päivän Peili ja Yle näyttäisivät siis suhtautuvan roskapankkeihin kielteisesti ja MTV, Helsingin Sanomat, Keskisuomalainen ja Talouselämä myönteisemmin. Korostetun neutraalia ilmausta ovat etsineet Turun Sanomat ja Kauppalehti (parkkipankki).

Sanojen käytölle voidaan löytää lisäksi muita perusteita. Omaisuudenhoitoyhtiö muodostuu 'sivistyneemmistä' sanoista kuin roskapankki, jolloin sitä käyttävä väline voi pyrkiä luomaan itsestään laadullisempaa kuvaa. Roskapankki -sanaa käyttävät vä-

	PP	Yle	MT	HS	KS	TS	KL	TE
oh-yhtiö	4	2	5	16	15	4	1	20
ns roskapankki			2	2				
roskapankki	8	5	3	5	2			1
parkkipankki						19	8	

Taulukko 1. Substantiivi, jota ongelmpankeista on käytetty tiedotusvälineiden ju-tuissa (sähköiset välineet 31.8., lehdet 1.9.)

lineet taas ovat enemmän sensaatiohakuksia.

Roskapankki-sanan käyttöä voidaan perustella myös sillä, että se on journalisti-
sempi kuin omaisuudenhoitoyhtiö. Roskapankki on lyhyempi ja iskevämpi, jolloin sitä
on helpompi käyttää uutisteksteissä sekä iskuissa ja otsikoissa.

Mielenkiintoista on, että Päivän Peili tarkoittaessaan tammikuussa kaatunutta la-
kiesitystä puhuu roskapankeista, mutta syksyn esityksen yhteydessä omaisuudenhoi-
toyhtiöistä. Lisäksi viikkoa myöhemmin Kauppalehti kirjoittaa pelastuspankeista (KL
09.09).

Kun laki kuukautta myöhemmin oli eduskunnassa, sanomalehdet käyttivät josta-
kin syystä eri sanoja. Turun Sanomat oli siirtynyt parkkipankista käyttämään omaisuu-
denhoitoyhtiötä, Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen omaisuudenhoitoyhtiöstä
roskapankkia.

Ostaa vai siirtää?

Kantaa otetaan myös verbin käytöllä, jolla ilmaistaan kuinka ongelmaluotot ja omai-
suus tulevat hallituksen valvontaan ja veronmaksajien maksettaviksi. "Hoitaa" ja pas-
siivin käyttö ovat neutraaleja verbejä, "siirtää" verbi pyrkii teknistämään asian ja anta-
maan kuvan ainoastaan olosuhteiden vaatimasta teknisestä operaatiosta, jossa inhi-
millisellä tahdolla ei ole osuutta. "Siivota" verbi ilmaisee, asiayhteys tässä huomioiden,
kielteistä suhtautumista asiaan ja "ostaa" verbi taas selvästi kuvastaa sitä, että ongel-
mat eivät siirry ilmaiseksi omaisuudenhoitoyhtiöihin, vaan että niistä on maksettava.

Valtaosa välineistä on käyttänyt *siirtää*-verbiä (Taulukko 2.). Oma verbiä (hoi-
taa) on käyttänyt Päivän Peili ja rahansiirtoon sekä koituihin kustannuksiin viittaavaa
verbiä Helsingin Sanomat. Talouselämä toteaa, että omaisuudenhoitoyhtiöiden avulla
pankkituki ei vähene ja sitä varten valtion vakuusrahasasto tarvitsee valtuudet, jotta se
voi sitoutua tulevien vuosien tappioihin (TE 27.08). — Pääkirjoituksessaan Keskisuo-
malainen (02.09) totesi omaisuudenhoitoyhtiöiden maksavan ongelmaomaisuudesta.

Roskapankki-laki oli eduskunnassa perjantaina 8. lokakuuta, jolloin tiedotusväli-
neet edelleen uutisoivat asiaa. Ajankohtaisohjelma A-Studio löysi vielä uuden verbin il-
maisemaan varojen siirtymistä pankeilta hoitoyhtiöihin: "Ongelmaluotot ja -kiinteistöt
voidaan tuupata roskapankkiin."

	PP	Yle	MT	HS	KS	TS	KL	TE
hoitaa	*							
siivota		*						
siirtää			*	*	*	*	p	*
voidaan sijoittaa						*		
ostaa				*				
passiivi							*	
tarv. valtuudet								*

p = pääkirjoitus 02.09

Taulukko 2. Verbi, jota käytetty kuvaamaan ongelmaluotojen ja -omaisuuden siirtämistä pankilta omaisuudenhoitoyhtiöön.

Perustaa vai kannattaa?

Myös hallituksen päätöksestä esittää roskapankkilakia eduskunnalle on käytetty toisistaan poikkeavia verbejä. Ne kuvastavat suhtautumista hallitusryhmiin ja niiden väliseen yhteistyöhön sekä toisaalta hallituksen asemaa roskapankkilain perustamisessa.

Ilmaisu, jonka mukaan hallitus on *tehnyt periaatepäätöksen* sekä *aikoo esittää* ilmaisee tulkintaa, jonka mukaan varsinaista päätöstä ei ole vielä tehty ja että kyseessä ei ole vielä lopullinen päätös. Tämä antaa mahdollisuuden asian peruuntumiseen. Se on myös eksakti ilmaisu asian käsittelyprosessin kannalta, koska se osoittaa asian olevan menossa myöhempään käsittelyyn.

Ilmaukset hallitus on *päässyt yksimielisyyteen* tai hallitus on *päässyt sopuun* painottavat asiassa ilmeneviä ristiriitoja hallitusryhmien sisällä tai välillä. Kun siis MTV toteaa hallituksen päässeen yksimielisyyteen ja Keskisuomalainen otsikoi ”Hallitus sopuun roskapankkilaista” painottavat ne hallitusryhmien välistä yhteistyötä ja sen jatkuvuutta. Näkevätkö ne otsikoinnissaan hallitusryhmien väliset suhteet itse roskapankkiasiaa tärkeämpänä?

Sen sijaan passiivimuodon käyttö pyrkii tekemään hallituksesta asian ulkopuolisen. Yleensä passiivia käytetään tiedotusvälineissä silloin, kun tapahtuman subjektista ei olla varmoja tai se halutaan jostakin syystä salata. Tässä tapauksessa passiivimuodolla tai muulla hallituksesta ulkopuolisen tekevällä ilmaisulla halutaan osoittaa, että varsinainen päätös on tehty muualla kuin hallituksessa. Siihen saattaa myös liittyä asenne, joka haluaa painottaa Ahon hallituksen kyvyttömyyttä hoitaa pankkikriisiä. Selvimmin hallituksen ulkopuolisuuteen viittaa Yle, joka käyttää ilmaisua ”hallitus kannattaa”.

Passiivimuodon käytöllä voidaan pyrkiä myös asian kollektivisointiin eli jonkin teon vastuu siirtyä passiivin käytön kautta koko yhteisölle tai passiivimuodon avulla voidaan ilmaista asian välttämättömyyttä. Sanottaessa että ’roskapankit perustetaan’

	PP	Yle	MT	HS	KS	TS	KL	TE
pa tehnyt	*						*	
kannattaa		*						
päässyt yksimiel.			*		*			
aikoo esittää				*				
aikoo perustaa						*		
passiivi								*

Taulukko 3. Verbi, jota käytetty ilmaisemaan hallituksen päätöstä esittää lakia omaisuudenhoitoyhtiöiden perustamiseksi.

tarkoitetaan perustajana koko yhteisöä. Yhteisö taas voidaan määritellä laajemmin suomalaisiksi tai suppeammin valtiovallaksi eli tässä tapauksessa hallitukseksi.

Sanavalinta-tarkastelun pohjalta (Taulukko 3.) voidaan päätellä, että roskapankkisanan valinta osoittaa Päivän Peilin ja Yleisradion kärjekästä suhtautumista omaisuudenhoitoyhtiöiden perustamiseen tai ainakin sitä, että sanan valinnalla halutaan miellyttää vastaanottajia, jotka mitä ilmeisimmin ovat pankkituen nielemiä miljardeja kohtaan harmistuneita. Tätä tukee myös Ylen omaisuuden siirtoa koskeva negatiivinen verbivalinta.

Myönteisimmin pankkeihin sanavalinnassaan suhtautuvat omaisuudenhoitoyhtiöitä käyttäneet MTV, Helsingin Sanomat, Keskisuomalainen ja Talouselämä. Ne sekä Turun Sanomat myös teknistävät verbivalinnassaan omaisuuden 'siirron'. Tällä verbivalinnalla ne edesauttavat myönteistä suhtautumista asiaan — on se heidän tarkoituksena tai ei.

Korostetun neutraalia suhtautumista osoittaa oman erillisen substantiivin valinta, jota ovat käyttäneet Turun Sanomat ja Kauppalehti.

Mielenkiintoista on myös, miten eri tiedotusvälineet ovat jutuissaan nimenneet pankkeja selvittäessään niiden suhtautumista roskapankkeihin. Päivän Peili ja Yleisradio suojelevat säästöpankkeja, sillä Päivän Peili ei mainitse asian käsittelyn yhteydessä ollenkaan pankkien nimiä ja Ylekin ainoastaan Skopin Neitsytsaarten hotellisijoituksen yhteydessä. Liikepankkien 'puhdasta' kuvaa taas haluavat korostaa MTV, Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen tuodessaan muita välineitä voimakkaammin esiin sen, että liikepankit eivät tarvitse omaisuudenhoitoyhtiöitä. Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen tuovat myös esiin, että osuuspankit eivät ole omaisuudenhoitoyhtiöistä kiinnostuneita.

	PP	Yle	MT	HS	KS	TS	KL	TE
sp-aate			*					
tallettajien suojaaminen				*				
vakavaraisuus								*
kv uskottavuus								*
ulkom. reaktiot								*
EY:n reaktiot								*

Taulukko 4. Miksi SSP pidetään yllä?

Miksi SSP halutaan pitää pystyssä

Suomen Säästöpankin kohtalosta käyty keskustelu pelkistyi kysymykseen, pidetäänkö Säästöpankki pystyssä vai pilkotaanko se kilpailijoille. Tätä kysymystä käsittelee vain osa tiedotusvälineistä (Taulukko 4.). Tarkimmin asiaan paneutui Talouselämä sekä ylimalkaisemmin MTV, Helsingin Sanomat ja Kauppalehti. Säästöpankin toiminnan jatkamista ajavien perusteluina todettiin (1) säästöpankkiaate, (2) tallettajien suojaaminen, (3) huoli pankkien vakavaraisuudesta, (4) uskottavuus kansainvälisillä rahamarkkinoilla ja (5) ulkomaiset reaktiot (säästö)pankkien konkursseihin.

MTV katsoi, että säästöpankkiaate on liian voimakas maakunnissa, jotta pankit voitaisiin päästää nurin. Siksi keskusta ja kokoomus haluavat pankkitukea säästöpankeille (MTV 08.10). Helsingin Sanomat näki taas pankkituen merkitsevän sitä, että tallettajien ei tarvitse maksaa pankeista tulevaa laskua, vaan sen maksavat veronmaksajat (HS 02.09).

Talouselämä käsittelee pankkien vakavaraisuutta. Jos säästöpankit pilkottaisiin sellaisenaan, joutuisivat ostajapankit ottamaan myös lainat. Tällöin ostajien vakavaraisuusprosentti laskisi alle lain määrään kahdeksan prosentin (TE 27.08.). Vakavaraisuusprosentista olisi mahdollista tinkiä tilapäisesti ja tällöin veronmaksajat pääsisivät halvemmalla, mutta silloin uskottavuus kansainvälisillä rahamarkkinoilla heikkenisi (TE 27.08).

Viidentenä syynä oli huoli ulkomaisista reaktioista säästöpankkien konkursseihin. Tämän Talouselämä toi (24.09) esille pankinjohtaja Esko Ollilan haastattelussa. Mahdollisia ulkomaisia reaktioita lehti ei kuitenkaan käsittele tarkemmin. Näitä ilmeisesti olisivat esimerkiksi ulkomaisten lainakorkojen nouseminen, mikä nykyisessä tilanteessa olisi turmiollista myös valtiovalalle ja kunnille.

Ongelmalliseksi nähdään myös EY:n suhtautuminen pankkitukeen. Talouselämän mukaan Ey sallii pankkituen "vain kriisitilanteessa kertaluontoisena. Suomi voi

osoittaa olevansa kriisissä, mutta kertaluontoiseksi tukea ei voi sanoa...” (TE 27.08)

Kauppalehti totesi, että EY tuskin hyväksyy tukipakettia, ellei siihen liitetä rakenteellisia ratkaisuja. (KL 13.09). EY:ssä... pidetty ongelmallisena sitä, että Suomessa valtio puuttuu talouselämän häiriöihin niin usein” (KL 13.09) Samalla Kauppalehti vaati, että ”Pankkikiinteistöjen arviointi on annettava ulkomaisille tahoille (KL 13.09).

SSP:n pilkkomisen perusteet

Suomen Säästöpankista tuli MTV kymmenen uutisten ruumis. Valtion vakuusrahasto päätti pilkkomisesityksestään kello 17 aikaan alkaneessa kokouksessaan ja tieto päätöksistä ehti vuotaa siten, että MTV:n uutiset saivat tiedon julkistettua samana päivänä (21.10). Seuraavana aamuna uutinen oli aamun lehdistä Turun Sanomissa ja Keski-suomalaisessa. Keski-suomalainen totesi kilpailijoiden saaneen SSP:n ja Turun Sanomat kertoi Suomen Säästöpankin pilkkomisesta kyseisenä päivänä (22.10).

Helsingin Sanomien koko maakuntapainokseen uutinen ei ehtinyt, mutta sen sijaan lehden päälevikkialueen painokseen. Maakuntapainoksen pääuutissivulla HS kertoi SSP-ratkaisua etsittävä kiivaasti ja sisäsivuilla säästöpankin kohtaloa etsityn myöhään yöhön saakka. Päälevikkialueen painoksessa kerrotaan SSP pilkottavan kilpailijoille ja valtion roskapankiksi, joista jälkimmäinen sisäsivuilla määritellään jättimäiseksi.

Kokonaisuutena yksityiskohtaisimmin eri vaihtoehdot käsitteli MTV:n talousuutiset, mikäli otetaan huomioon tekstinä kuvaruudulle heijastettu informaatio — eriasia on sitten, mitkä ovat olleet vastaanottajan mahdollisuudet omaksua noin 12-13 sekunnin ajan näytetyt, 8-12 riviä tietoa sisältävät kirjoitetut tekstit etenkään, kun toimittajan sanojen juoni ei tekstiä suoraan tue. Oheinen taulukon (Taulukko 5.) vaihtoehto-osuus perustuu MTV:n ruutuinformaation neljään eri vaihtoehtoon sisältöselvityksineen (1) itsenäinen, (2) myynti neljälle, (3) yhdistäminen Postipankkiin ja (4) myyminen toiselle liikepankille. Taulukkoon MTV:n talousuutisten osuudeksi on merkitty lähetyksessä toimittajan sanomat vaihtoehdot.

Tästä taulukosta on jätetty ensimmäinen kohta 'uutisen ydinkohdat' pois, koska ne ovat olleet kaikissa välineissä hyvin esillä. Jäljelle on jätetty taustaosuudet, joissa välineiden erot tulevat esille.

Uutisten mukaan SSP:n säilyttäminen itsenäisenä, liittäminen Postipankkiin tai yhteinen liikepankkiin, olisivat tulleet kaikille neljälle myymistä kalliimmiksi vaihtoehdoksi.

Yleisesti välineet ovat käsitelleet uutisen pääkohdat kattavasti. Taulukossa tarkasteltuja asioita ovat konttorijako, alueellinen konttorijako (jonka KS ja TS ovat omilta alueiltaan käsitelleet), henkilökunnan kohtalo, tallettajien mahdollisuus valita pankkinsa, ostajapankkien mainossopimus ja opposition reaktiot.

Kaikki välineet ovat luonnollisesti maininneet toteutuneen vaihtoehdon eli SSP:n myymisen neljälle kilpailijalle. Tämä vaihtoehto on myös hyvin perusteltu. Varsinaisia eroja tässä ei ole, paitsi että Kauppalehti on (25.10) etsinyt omaa näkökulmaansa ja painottanut uutisessa valtiolle siirtyvien osakkeiden suurta määrää ja maksujärjestelyjä sekä mainossopimusta.

Kaikki neljä vaihtoehtoa toteaa ainoastaan MTV:n talousuutiset, Keski-suomalai-

	PP	Yle	MT	HS	KS	TS	KL	TE	AS
ITSENÄINEN					*	*	*		*
tappiollinen				*	*				
kallein		*			*	*			*
tukitarve			*	*					
talletukset					*	*	*		*
terveen arvo 3,3					*	*			
MYYNТИ NELJÄLLE	*	*	*	*	*	*	*		*
liiketoiminnan		*	*	*		*			
hinta 5,6 mrd	*	*	*	*	*	*	*		
osakkeet				*		*	*		
kilpailu	*	*	*	*		*	*	*	
p-kapasiteetti	*	*	*		*	*		*	
edullisin			*	*	*	*			
ostajan hinta	*	*	*	*					*
vs. RKP+Kesk							*		
SSP + PSP			*		*	*			*
keskittyminen			*						*
asiakassiiromät			*			*			*
konttorit alas						*			
tuottoarvo 2,8						*			
SSP LIIKEPANKKIIN					*	*			*
m-osuus 2/5						*			
tuottoarvo						*			
epävarmuus			*			*			*

Taulukko 5. SSP:n vaihtoehdot.

nen ja Turun Sanomat sekä A-Studio. Näistä Turun Sanomat käsittelee tasaisesti kaikkia vaihtoehtoja kuten myös A-Studio, mutta niukemmin, kun taas MTV painottaa toimittajan osuudessa toteutunutta ratkaisua sekä SSP:n liittämistä Postipankkiin, ja Keski-suomalainen painottaa toteutunutta sekä itsenäisen säilyttämisen vaihtoehtoja.

Perjantain uutisessa on erityisen mielenkiintoista ollut se, että vaikka kysymyk-

sessä on ollut merkittävä uutinen, ainoastaan Turun Sanomat on vaivautunut dokumentoimaan uutisensa eli kertomaan uutisoimilleen asioille lähteen. TS kertoo saaneensa uutisen tiedot pörssitiedotteen luonnoksesta.

Eroja on huomattavasti taustoituksessa etenkin sanomalehtien osalta. Keski-suomalainen käyttää SSP:n myyntiasian käsittelyyn eniten tilaa, kolme ja puoli sivua. Sisältönä on mm. budjettipääliikkö Raimo Sailaksen haastattelu, jossa

ilmeni etenkin Suomea rahoittaneiden kansainvälisten sijoittajien voimakas viime-talvinen painostus pankkijärjestelmän ja sijoitusten turvaamisesta sekä nimenomaan eduskunnan päätöksellä.

Ulkomaisiin sijoittajiin oli viitannut myös Talouselämä syyskuun alun budjettijutusaan ”Jos... budjetti ensi vuodelle ei riitä kansainvälisille sijoittajille, leikkaa kulujamme kohta joku muu kuin presidentin nimittämä hallitus” (TE 03.09).

Turun Sanomat käytti kaksi ja puoli sivua. Lehden taustoitus keskittyi SSP:n talletuskadon ja säästöpankkiaatteen muisteluun. — Myös A-studio taustoitti SSP:ia, mm. kauppakommentein ja käsitellen säästöpankkien historiaa.

Talouselämä (TE 29.10) taustoitti ostajapankkien motiiveja ja tulevaa pankkisananeerausta. Jutun mukaan KOP ja PSP painottivat kilpailijan ostamista pois markkinoilta haluamatta uusia konttoreita ja SYP halusi vallata markkinoita konttoreineen sekä Osuuspankit halusivat ainoaksi kattavaksi pankkiryhmittymäksi (TE 29.10). - Lisäksi Talouselämä toteaa, että poliittinen järjestelmä tarvitsi kaksi vuotta tajutakseen, että säästöpankkien pitää markkinatalouden lakien mukaan menettää kaikki. Eikä aika tehnyt tätä ratkaisua halvemmaksi.

SSP:n kohtaloa käsittelevistä vaihtoehdoista seitsemän tiedotusvälinettä kahdeksasta toteaa vähintään kaksi vaihtoehtoa SSP:n järjestelyille. Nämä ovat lisäksi päävaihtoehdot eli pilkkominen tai säilyminen itsenäisenä valtion omistuksessa. Mutta tallettajan kannalta tarkastelu on jäänyt pinnalliseksi, sillä ainoastaan Kauppalehti ja Talouselämä toteavat, että ostajat eivät ole suoranaisesti ostamassa pankkia ja pankkikonttoreita, vaan ainoastaan optiota tiettyihin talletuksiin. Tallettajat itse päättävät, jättävätkö he talletuksena kaupan kautta tulleele uudelle pankilleen, vai vaihtavatko he johonkin muuhun pankkiin. — Tässä muut tiedotusvälineet ovat toimineet ostajapankkien eduksi ja käytännössä turvanneet niiden uusia talletuksia.

Tarkastelu osoittaa myös, että toimittajien jutut ovat sisällöllisesti yllättävän erilaisia. Uutisen ydin on kerrottu usein samasta näkökulmasta ja tarkasti, mutta uutisen ytimeen liittyvissä asioissa on huomattavia eroja.

Päätäntö

Uutinen kertoo usein ristiriidoista, joissa ilmenevät asiaan liittyvien eri intressien päämäärät. Ristiriitajuttujen uutisoinnissa toimitusten pitäisi pyrkiä objektiivisuuteen. Uutisvälineillä pitäisi myös olla päätös siitä, mitä termiä ne itse käyttävät. Ongelmaksi tässä tulee kuitenkin neutraalin ja journalismiin sopivan ilmaisun valinta eli onko sitä ollenkaan olemassa? Eri intressipiirien edustajien olisi taas päästävä esiin omien termiensä kautta. Toisaalta tässä ongelman aiheuttaa se, että esimerkiksi poliitikot omaisuudenhoito-yhtiökeskustelussa alkoivat käyttää negatiivisia sanoja eliminoidakseen ros-

kapankki-sanan tehon.

Roskapankki-keskustelun sanavalinnan tarkastelu herätti kysymyksen, kiinnitetäänkö toimituksissa riittävästi huomiota valittujen sanojen vivahteisiin. Ne muovaavat uutista subjektiiviseksi oli se sitten tarkoitus tai ei.

Toiseksi väline käyttää usein samaa asiaa tarkoittaessaan eri sanoja, esimerkiksi samassa jutussa sekä omaisuudenhoitoyhtiötä että roskapankkia. Kuitenkin vaikeaselkoisia asioita käsiteltäessä olisi perusteltua käyttää yhtä ja samaa termiä, jotta sanavalinnat eivät vaikeuttaisi vastaanottajan mahdollisuuksia ymmärtää asia oikein. Tämä edellyttäisi tiedotusvälineiltä myös linjapäättöstä siitä, mitä termiä mistäkin asiasta missäkin yhteydessä käytetään.

Vaikeaselkoisia asioita, esimerkiksi syyt Säästöpankin ylläpitämisestä tai pilkkomisesta, sivuutetaan liian helposti, vaikka niillä olisi merkitystä kokonaisuuden kannalta. Ja toiseksi, jos niitä käsitellään, rima asetetaan liian alas: jutussa annetaan vain viitteitä asiasta, jota ei kuitenkaan selvitetä täsmällisesti ja ymmärrettävästi.